

Därför är eleverna inte motiverade

Publicerad här den 3 juni 2014

VAD BEROR DE SJUNKANDE skolresultaten på? Förklaringarna har duggat tätt. Ytterligare en förklaring sågs på Göteborgs Postens debattsida nyligen. De beror på att eleverna inte är tillräckligt motiverade, sades det. Den förklaringen är en av de bättre. Men den räcker inte. Frågan är ju varför eleverna inte är motiverade. Som barn var de ju intresserade av att få veta allt. Vad är det som har hänt? Fram träder en komplex väv av faktorer som har påverkat elevernas lärande.

En förklaring ligger i det paradigmskifte som skedde på 1990-talet. Regeringen Bildt införde mål- och resultatstyrning av skolan efter mönster från näringslivet. Ett nytt system med graderade betyg infördes också. General Teaching Council i England skriver med stöd från omfattande forskning i Cambridge att »sådana detaljerade kursplaner kopplade till graderade betyg skapar stress och panik, sänker kvaliteten och bidrar till att uttråkade elever hoppar av skolan i förtid.«

Regeringen införde i samma veva det fria skolvalet. Skolor i utsatta områden dränerades på resurser när föräldrar flyttade sina barn till andra skolor. Man fick inte råd att ge de skolsvaga eleverna det stöd de behövde. De elever som blev kvar förlorade också den draghjälp de fått av de elever och de lärare som lämnat skolan. Deras kunskapsresultat försämrades kraftigt medan resultaten för de elever som valt någon annan skola inte förbättrades nämnvärt.

Kommunerna fick överta ansvaret för skolorna från staten. De centrala direktiv de då fick var bristfälliga liksom kontrollen av skolverksamheten. Därför kom denna reform att slå fel på många orter. Politikerna där saknade de kunskaper och den förmåga som krävs för att rätt kunna fördela resurser och leda personal. Kommunaliseringen medförde att lärarna och eleverna på många skolor fick sämre förutsättningar att lyckas med lärandet.

Dessa tre stora reformer bidrog alla till att göra det svårare för många lärare att ge eleverna en undervisning som stimulerade och motiverade dem. Som om inte detta var nog fick vi en skolminister med begränsade kunskaper om lärandets villkor, men med obegränsad tilltro till sin egen förmåga att fatta beslut. I rask takt införde han en rad stora reformer. Reformerna som alla direkt eller indirekt påverkar elevernas motivation och förmåga att lära. Flertalet av dessa reformer har visat sig motverka sitt syfte. Skolministern lyssnade inte till forsk-

ningen. Han fattade beslut vars konsekvenser han inte kunde överblicka.

Utgångspunkten för reformarbetet var oron över att de svenska eleverna rasade allt längre ner i Pisas resultatlista. Ett åttiotal professorer och skolledare skriver i The Guardian undersökningarna i Pisa att »de snedvrider skolans mål, minskar lärarnas frihet och professionella utrymme, stressar både skolor, lärare och elever och lockar till kortsiktiga kvicka fixar.« Likväl har Pisa förblivit ledstjärnan för skolministerns reformarbete.

De snabba förändringar som har genomförts har till stor del hämtats från skolor som lyckats bra i Pisa. Det har varit skolor i länder med helt andra traditioner och mål. Därför fungerar reformerna så dåligt i svenska skolan. Våra elever lär sig inte bättre genom fokuseringen på mätbar kunskap, utökad katederundervisning och tidigare betyg. Tvärtom. Våra lärare blir inte bättre genom lärarlegitimationer, auktoritära skolledare och nya karriärtjänster. Tvärtom.

Eleverna behöver vara intresserade av det de lär sig. Men intresset dödas när det de ska lära sig i detalj är förutbestämt av ämnesexperter. Intresset blir inte större om de förväntas ta till sig detta genom att lyssna till vad en lärare förkunnar vid katedern. Eleverna behöver få vara med och bestämma om vad och hur de ska lära sig tillsammans med läraren. De behöver få omväxling i arbetet och vara aktiva under lektionerna.

Inslagen av skapande verksamhet betyder mycket för elevernas motivation att lära. Men det ges ett litet utrymme för de estetiskt-praktiska ämnena i grundskolan, alltså de ämnen som i hög grad innebär skapande. Utrymmet för idrott är mindre än i så gott som alla andra länder i Europa. Ämnet bild får sammanlagt 230 lektionstimmar, musik 230 och slöjd 330. Detta att jämföra med omkring 1 200 timmar i matematik som eleverna kommer att få enligt det senaste beslutet.

De estetiska ämnena finns inte heller med som obligatoriska ämnen i gymnasieskolan. Det är de så kallade hårda ämnena som gäller för Pisa – och näringslivet. Man inser inte att de så kallade mjuka ämnena är minst lika viktiga.

Eleverna behöver uppleva framgång i skolarbetet för att vara motiverade. Men den motivation som den skolsvaga eleven har fått genom det hen lyckats lära sig, dödades effektivt när hen fick graderade betyg. Eleven hade inte längre blivit bättre. Hen hade blivit sämst i klassen. De graderade betygen förstör de skolsvaga elevernas motivation. Men de skadar också motivationen att lära sig för de andra eleverna. De anstränger sig för att få betyg. Inte för att få kunskaper.

Lärarna behöver också känna sig motiverade i arbetet. Nu har skolministern delat upp lärarna i bra lärare och inte så bra lärare. Vilka kriterierna är för denna uppdelning är oklart. En liten del av lärarna anses bra och den får betydligt högre lön. Det stora flertalet lärare stämplas som mindre bra, och de får inte denna högre lön. Många av dessa lärare lär därigenom förlora en del av motivationen att anstränga sig i arbetet. Särskilt om de känner sig orättvist förbigångna. Det går i så fall ut över den motivation som deras elever kan känna i skolarbetet.

Den nuvarande skolministern har satt skolångaren på grund. Det kommer att bli svårt och ta lång tid att få loss båten, vända om kursen och reparera skadorna. Men det är nödvändigt.

.